

Inleiding

In dit boek ligt de focus op de praktische benadering van de uitvoering van onderzoek en de vertaalslag naar de (sociaal)juridische beroepspraktijk. Het boek is bruikbaar voor zowel een beginnende als ervaren onderzoeker en kan als leidraad dienen binnen het onderzoeksproces.

Waarom deze methode?

Uit onze onderwijspraktijk is gebleken dat er heel veel verschillende onderzoeksboeken zijn uitgebracht. Zo zijn er boeken die de nadruk leggen op de formulering van de probleemstelling, hoofdvraag en deelvragen. Daarnaast zijn er boeken die een aantal onderzoeksfases bespreken of de kwalitatieve of kwantitatieve methode, maar niet de gehele cyclus. Tevens zijn er boeken die wel de hele onderzoekscyclus bespreken, maar een algemene benadering hebben, waardoor er geen aansluiting is op de juridische beroepspraktijk. Maar er zijn ook boeken die een geheel praktische benadering, een (sociaal)wetenschappelijke benadering of een juridische benadering hebben van het doen van onderzoek. Deze blijken echter niet geheel aan te sluiten op de beroepspraktijk. De opleidingen Sociaal Juridische Dienstverlening en HBO-Rechten komen dus jaarlijks voor een keuze te staan om een boek voor te schrijven dat geheel aansluit op de (sociaal)wetenschappelijke of juridische benadering van de boeken die zijn uitgebracht. De onderzoeksboeken met een sociaalwetenschappelijke benadering sluiten meer aan op het kennisniveau en de denkwijze van studenten van de Sociaal Juridische Dienstverlening. Daarentegen hebben onderzoeksboeken met een juridische benadering juist meer aansluiting op het kennisniveau en de denkwijze van de HBO-Rechtenstudenten. De behoefte vanuit de opleidingen Sociaal Juridische Dienstverlening en HBO-Rechten is een onderzoeksboek dat een combinatie vormt tussen de sociaalwetenschappelijke en juridische benadering van onderzoek en aansluit op de sociaaljuridische/juridische beroepspraktijk waarvoor de student wordt opgeleid.

Op grond van onze ruime onderwijspraktijkervaring hebben we geconstateerd dat er enerzijds een gat is tussen een sociaalwetenschappelijke en juridische benadering. En anderzijds vindt de student het doen van onderzoek zeer abstract en lastig toepasbaar.

Om deze leemte te overbruggen hebben we een onderzoeksboek geschreven dat de gehele lading dekt. Dit betekent dat de inhoud van het boek zowel voor studenten van de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening als de opleiding HBO-Rechten bruikbaar is en er een vertaalslag naar de (sociaal)juridische beroepspraktijk wordt gemaakt.

Voor de student

Het schrijven van een afstudeerrapport is vaak de kroon op het voltooien van een vierjarige hbo-opleiding. In de praktijk zien we veelal dat deze eindsprint gepaard gaat met hindernissen. Vragen zoals hoe kom je op een goed te onderzoeken onderwerp, wat is de juiste onderzoeksvraag, sluit het doel van het onderzoek aan op de probleemstelling, hoe ga je om met een opdrachtgever bij wie het onderzoek plaatsvindt, zijn slechts een kleine greep uit de vele vragen die zich voordoen tijdens deze eindsprint.

Dit boek richt zich op het verrichten van praktijkgericht onderzoek bij de opleidingen HBO-Rechten en Sociaal Juridische Dienstverlening (SJD). Deze opleidingen kenmerken zich door een grote hoeveelheid juridische onderdelen in het curriculum. Het praktijkgericht onderzoek, dat wil zeggen, het bestuderen van een (sociaal)juridisch verschijnsel dat zich in de beroepspraktijk voordoet, is bijzonder wegens de bijdrage van sociaalwetenschappelijke elementen waardoor het onderzoek wordt aangepakt en uitgevoerd. Deze combinatie van juridische en sociaalwetenschappelijke aspecten vormt voor veel studenten en docenten een daadwerkelijke uitdaging. Dit boek helpt met de aanpak, het vormgeven, het analyseren en het schrijven van het afstudeerrapport. Zoals hierna wordt uitgelegd in de paragraaf 'In de startblokken', heeft de student onder andere een actieve houding nodig waarbij met een objectieve blik wordt gekeken naar het onderzoek. Daarnaast moet je doorzettingsvermogen hebben en openstaan voor feedback om het eindproduct op te kunnen leveren.

De aanpak en het schrijven van het afstudeerrapport vormt voor veel studenten de laatste horde tot de finish, het behalen van het diploma. Bij het schrijven van een dergelijk stuk komt een aantal vaardigheden en competenties samen. Zo zal de student ontdekken dat er op een heldere manier moet worden geschreven zodat het onderzoek duidelijk naar voren komt. Daarbij dient er verband te bestaan tussen verschillende teksten, paragrafen en hoofdstukken zodat probleem, doelstelling, literatuur en conclusie op een logische wijze met elkaar samenhangen. Daarom is in dit boek gekozen voor praktische voorbeelden die met behulp van de personages uit de beschrijvende situatie

de verschillende fasen doorlopen. Er zijn zes fasen, te weten de oriëntatie en voorbereiding (fase 1), de (sociaal)juridische probleembeschrijving (fase 2), het ontwerp van het (sociaal)juridisch onderzoek (fase 3), het verzamelen van (sociaal)juridische data (fase 4), de analyse van (sociaal)juridische data (fase 5) en tot slot de (sociaal)juridische (eind)rapportage (fase 6). Deze fasen bestaan uit verschillende stappen. Zo bestaat de eerste fase (oriëntatie en voorbereiding) op een (sociaal)juridisch onderwerp uit twee stappen, namelijk 'van interesse tot het brainstormen over een onderwerp' en 'het zoeken en vinden van (sociaal)juridische informatie'. Deze stappen vormen de verschillende hoofdstukken van het boek. Soms bestaat een fase uit slechts één stap of hoofdstuk, zoals de tweede fase (de sociaaljuridische probleembeschrijving), namelijk 'het (sociaal)juridische probleem en de context'. Voor een overzicht van de fasen en de bijbehorende stappen is het schema zoals afgebeeld in Hoofdstuk 1 te raadplegen.

Elk hoofdstuk is opgebouwd uit een beschrijvende situatie waarin studenten van de SJD- of HBO-Rechtenopleiding, die vrienden van elkaar zijn, centraal staan. Met behulp van de belevenissen van deze vriendengroep worden de verschillende fasen en stappen naar de uiteindelijke schriftelijke rapportage doorlopen. Door het beschrijven van verschillende voorbeelden die ontleend zijn aan de beroepspraktijk van een student SJD of HBO-Rechten wordt een goed beeld gegeven van de desbetreffende stap. Zo krijgt de hoofdpersoon uit de beschrijvende situatie van hoofdstuk 1 bij de oriëntatie en voorbereiding op een (sociaal)juridisch onderwerp handvatten aangereikt voor een brainstorm en het maken van een *mindmap*. Ook geven de leerdoelen aan het begin van elk hoofdstuk aan wat de student mag verwachten na bestudering van het hoofdstuk. Daarbij wordt in elk hoofdstuk een terugkoppeling van de beschrijvende situatie gegeven, waarna een samenvatting volgt. Bijzonder aan dit boek is dat in elk hoofdstuk aandacht wordt besteed aan schrijfwerk. In deze paragraaf wordt beschreven hoe er nu daadwerkelijk aan de slag wordt gegaan. Er worden onder andere tips en schema's van opbouw gegeven, zodat teksten helder worden beschreven. Tot slot volgt een lijst van kernbegrippen, studievragen en opdrachten (in de bijlage). Hiermee worden studenten op het spoor gezet (en gehouden) van de eigen afstudeeropdracht of het onderwerp waarnaar onderzoek wordt gedaan.

Het boek is opgezet als een praktische handleiding waarbij de SJD'er en HBO-Rechtenstudent door de combinatie van theorie en voorbeelden in elf stappen binnen de zes fasen wegwijs wordt gemaakt in het verrichten van praktijkgericht onderzoek dat uiteindelijk leidt naar het afstuderen.

In de tweede druk houden we rekening met de huidige ontwikkelingen binnen het onderwijs: flexibilisering van opleidingen en de discussies die spelen omtrent de beroepsproducten en het onderzoekend vermogen van de hbo-student. Op dit moment zijn er verschillende producten die opgeleverd kunnen worden voor het afstudeertraject. Zo zal de ene opleiding kiezen voor een scriptie die bestaat uit een praktijkonderzoek bij een opdrachtgever. Terwijl de andere opleiding de keuze overlaat aan de student door hem zelf een onderwerp te laten kiezen. Dus zonder opdrachtgever, maar wel met de voorwaarde interviews af te nemen. Daarentegen zijn er ook opleidingen die alleen beroepsproducten vanuit de praktijk als eindproduct opgeleverd willen zien.

Dit alles in acht nemend zijn wij van mening dat een student hoe dan ook kennis zal moeten vergaren door informatie uit te zoeken waarvoor je op onderzoek uit moet gaan. Hoe dan ook zal de student altijd onderzoek moeten verrichten, in welke vorm dan ook. Daarnaast moet je alle stappen kunnen verantwoorden, informatie bestuderen en analyseren, conclusies kunnen trekken en adviseren, om je eindproduct te kunnen vervaardigen. Hierbij is schriftelijke vastlegging van belang, zodat je hiernaar kunt teruggrijpen bij vragen of herhaling, ernaar kunt verwijzen of als naslagwerk gebruiken. In deze druk is dus rekening gehouden met de verscheidene producten, maar de basis blijft wel het onderzoek, omdat dit ten grondslag ligt aan het beroepsproduct. Dit uit zich in de tweede druk in de casuïstiek, aandacht voor de beroepsproducten en voorbeelden.

Legenda gebruikte icoontjes

Schrijfwerk

Tip

Checklist

Vraag

Let op!

Niet doen

Personages: wie is wie?

In de beschrijvende situatie komen de volgende fictieve personages voor:

Daphne van der Meer	Vierdejaars student HBO-Rechten, stage bij een advocatenkantoor
Jeany Dekker	Vierdejaars deeltijdstudent (SJD) werkzaam bij een gemeente en afstudeeropdracht voor het opleveren van een beroepsproduct in de vorm van een informatieve leaflet voor de cliënten van het gemeentelijk schuldhulpverleningstraject
Milan de Groot	Vierdejaars student SJD, stage en afstudeeropdracht bij het jongerenloket
Mahdi Bektar	Vierdejaars student SJD, stage en afstudeeropdracht bij een bewindvoeringskantoor
Latifa Chin	Tweedejaars student HBO-Rechten, buurmeisje van Mahdi
Laurens Lavril	Derdejaars student HBO-Rechten, beste vriend van Milan, stage bij een advocatenkantoor
Steven Nuisinck	Vierdejaars student HBO-Rechten, stage en afstudeeropdracht bij een juridisch advieskantoor voor het opleveren van een beroepsproduct in de vorm van een advies